

Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Elsakerstraat te Dessel

**Ward Decramer
Leslie Engels
Annelies De Raymaeker**

**Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba**

**Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de
Elsakkerstraat te Dessel**

**Ward Decramer
Leslie Engels
Annelies De Raymaeker**

**Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Elsakerstraat te Dessel

Initiatiefnemer:	O-Mikron
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Ward Decramer, Leslie Engels Annelies De Raymaeker
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Samenvatting van het uitgevoerde vooronderzoek	p. 3
1.1 Situatieschets	p. 3
1.2 Randvoorwaarden	p. 5
Hoofdstuk 2 Landschappelijk booronderzoek	p. 7
2.1 Beschrijvend gedeelte	p. 7
2.1.1 Administratieve gegevens	p. 7
2.1.2 Microreliëf en bodem	p. 9
2.1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 11
2.1.4 Onderzoeksmethode en -technieken	p. 11
2.1.5 Afwijkingen ten aanzien van de vooropgestelde onderzoekstrategie- en methodes	p. 14
2.1.6 Terreingesteldheid	p. 15
2.2 Assessmentrapport	p. 22
2.2.1 Resultaten van het landschappelijk booronderzoek	p. 22
2.2.2 Interpretatie van het onderzochte gebied	p. 30
2.2.3 Conclusie	p. 32
2.2.4 Afweging vervolgonderzoek	p. 33
2.3 Synthese	p. 33
Hoofdstuk 3 Proefsleuvenonderzoek	p. 35
3.1 Beschrijvend gedeelte	p. 35
3.1.1 Administratieve gegevens	p. 35
3.1.2 Archeologische voorkennis	p. 37
3.1.3 Vraagstelling en onderzoeksopdracht	p. 37
3.1.4 Vooropgestelde onderzoeksmethode en -technieken	p. 38
3.1.5 Afwijkingen ten aanzien van de vooropgestelde onderzoeksstrategie en -methodes	p. 39
3.2 Assessment	p. 41
3.2.1 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek	p. 41
3.2.2 Landschappelijke gesteldheid	p. 41
3.2.3 Beschrijving van de referentieprofielen	p. 41
3.2.4 Beschrijving van de bodemsporen	p. 46
3.2.4.1 Zone 1: zuidoosten	p. 47
3.2.4.2 Zone 2: centraal (bocht beek)	p. 52
3.2.4.3 Zone 3: noorden	p. 60
3.2.5 Vondsten	p. 70
3.2.6 Natuurwetenschappelijke staalnames	p. 71
3.2.7 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 71
3.2.8 Impactbepaling van de geplande werken op het bodemarchief	p. 71
3.2.9 Potentieel op kenniswinst	p. 73
3.2.10 Beantwoording onderzoeksvragen	p. 73
Hoofdstuk 4 Programma van maatregelen	p. 77
4.1 Beschrijvend gedeelte	p. 77
4.1.1 Administratieve gegevens	p. 77
4.2 Gemotiveerd advies	p. 79
4.3 Programma van maatregelen voor opgraving	p. 81

4.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 81
4.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken	p. 82
4.3.3 Contextgebonden bepalingen	p. 83
4.3.4 Criteria bij het eventueel niet uitvoeren van bepaalde onderzoekshandelingen	p. 84
4.3.5 Kostenraming van de opgraving	p. 84
4.3.6 Noodzakelijke competenties van het opgravingsteam	p. 86
4.3.7 Risicofactoren bij het uitvoeren van het onderzoek	p. 86
4.3.8 Conservatie en langdurige bewaring van het archeologisch ensemble	p. 86
4.3.9 Bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble	p. 87
Bibliografie	p. 89
Bijlagen	p. 91
1. Plannenlijst	
2. Profielinventaris (landschappelijke boringen)	
3. Fotoinventaris (landschappelijke boringen)	
4. Sporeninventaris (proefsleuvenonderzoek)	
5. Vondsteninventaris (proefsleuvenonderzoek)	
6. Fotoinventaris (proefsleuvenonderzoek)	
7. Profielinventaris (proefsleuvenonderzoek)	
8. Allesporenplan A0 (proefsleuvenonderzoek)	

Hoofdstuk 1 Samenvatting van het uitgevoerde vooronderzoek

1.1 Situatieschets

In december 2016 werd door *Studiebureau Archeologie bvba* een archeologienota zonder ingreep in de bodem (bestaande uit een bureauonderzoek) ingediend naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag voor een terrein (fig. 1.1) ter hoogte van de Elsakerstraat in de gemeente Dessel (prov. Antwerpen)¹. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd een Programma van Maatregelen (PVM) opgesteld voor de uitvoering van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Er dient gewezen te worden op de noodzaak van verder archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem). Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat het projectgebied een groot archeologisch potentieel bezit. Zowel de goede landschappelijke positie als het archeologisch bestand in de ruimere omgeving wijzen op een regio die in het verleden interessant werd geacht voor bewoning en menselijke occupatie. Bovendien wordt op basis van de bodemkaart een plaggende gekarteerd dat de voor een goede conservatie van grondsporensites zorgt. Dit verhoogd daarnaast de kans op een intacte begraven (paleo)bodem zoals podzolen etc. Indien dit het geval is, kunnen eventueel hiermee geassocieerde (steentijd) artefactensites goed bewaard zijn gebleven. Op basis van de genoemde factoren kan gesteld worden dat het projectgebied een kennispotentieel bevat voor het aantreffen van vindplaatsen uit alle mogelijke periodes vanaf de steentijd tot de nieuwste tijd, dit in de vorm van (*in situ*) artefactenconcentraties en/of bodemsporen.

Op het terrein wordt een verkaveling gerealiseerd van meer dan 70 bouwloten voor de inplanting van individuele woningen met tuin en voortuin (fig. 1.2). De verstoringsdiepte van de woningen is niet gekend, maar volgens conventies wordt de vorstvrije funderingsdiepte van woonhuizen vastgelegd op -80 cm onder het maaiveld. Er zal ook een wegnis voorzien worden met een gescheiden RWA/DWA-rioleringsnet. Het volledige areaal van de verkaveling dient sowieso te worden beschouwd als een zone waar het bodemarchief en de eventueel hiermee geassocieerde archeologische waarden worden bedreigd.

Ten tijde van het opstellen van de archeologienota was een archeologisch vooronderzoek niet mogelijk door de aanwezigheid van kleine schuren, koterijen en hoogstambomen. Voor de rooi van de bomen moest een kapvergunning verkregen worden die ingesloten zat bij de te bekomen verkavelingsvergunning. De aanwezige bebouwing (koterijen) dienden ook gesloopt te worden wat pas na de vergunningsaanvraag kon plaatsvinden. Daarnaast waren bij het opstellen van de archeologienota meer dan de helft van de gronden nog niet in eigendom van de opdrachtgever. Zelfs een landschappelijk booronderzoek kon destijds niet worden uitgevoerd omdat het geen representatief beeld van de aardkundige gesteldheid zou opgeleverd hebben. Dit allemaal creëerde een praktische onmogelijkheid en onwenselijkheid² voor het direct uitvoeren van archeologisch vervolgonderzoek (zowel met als zonder ingreep in de bodem). Op basis van de bovengenoemde juridische en praktische redenen werd een programma van maatregelen opgesteld voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.

¹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1476>

² Zoals omschreven in het Erfgoeddecreet 2013, 5.4.7 "Procedure bij de onmogelijkheid of de onwenselijkheid om voorafgaand aan het aanvragen van de vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren".

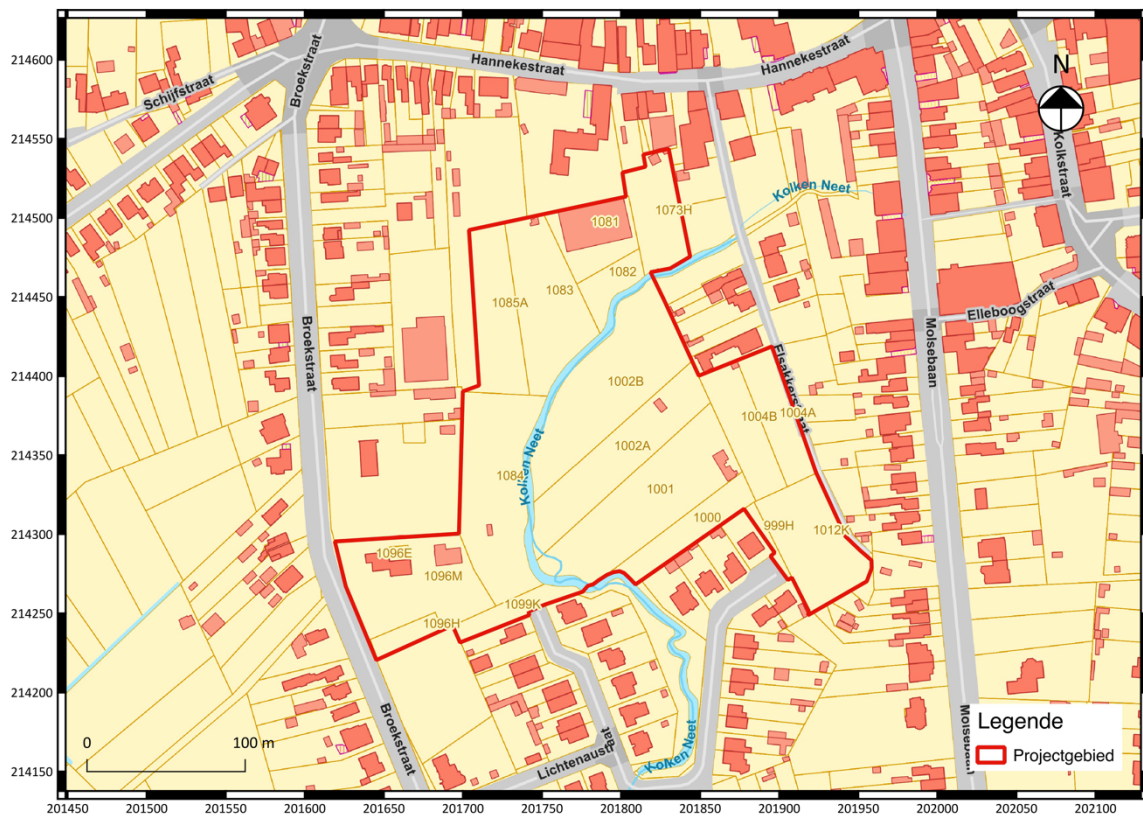

Fig. 1.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied, situatie 2016 (© CADGIS).

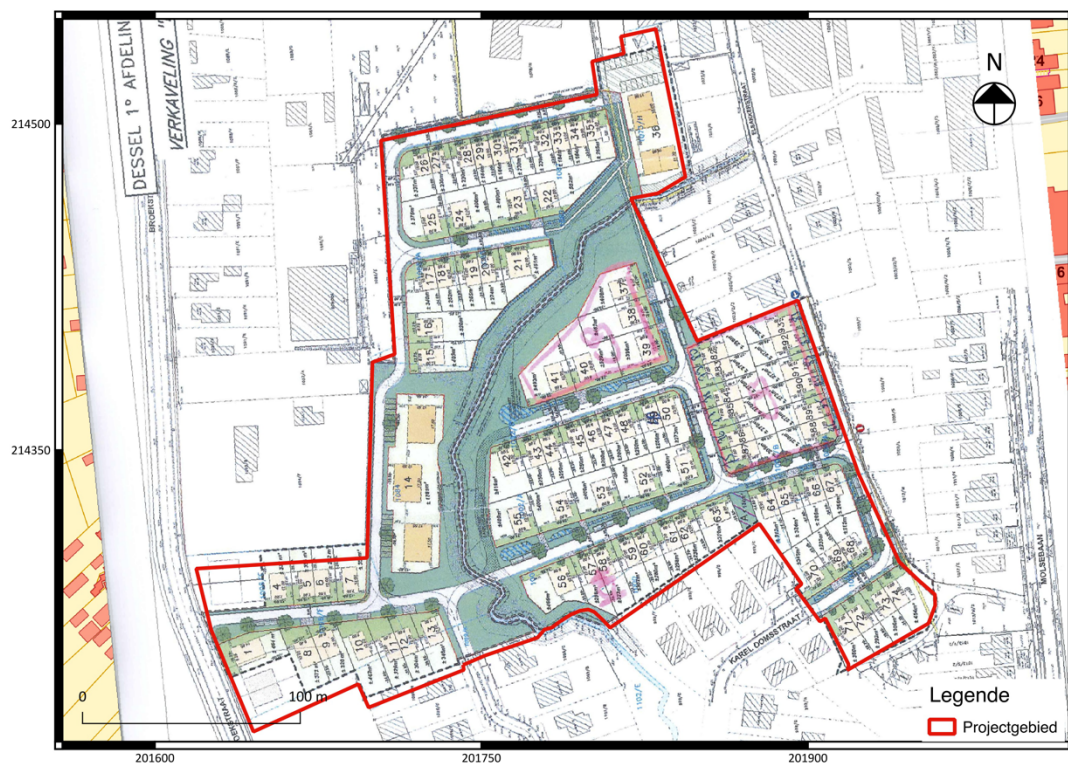

Fig. 1.2: Verkavelingsplan van de geplande ontwikkeling.

1.2 Randvoorwaarden

De archeologienota uit 2016 stelde op gegevens die destijds voorhanden waren voor de betreffende aanvraag voor de verkavelingsvergunning. Doorheen het proces van dit verkavelingsproject zijn er echter enkele wijzigingen doorgevoerd die implicaties hebben voor de uitvoering van het archeologisch vooronderzoek.

Deze wijzigingen hebben ten eerste gevolgen voor de afbakening van het projectgebied. De gevolgen hiervan zijn echter wel van minimale aard. Zo zal het projectgebied in de zuidwestelijke zone verkleinen. Normaal zou de wegnis aan beide kanten van de straat voorzien worden van woningen. Volgens de huidige plannen zal in deze zone echter enkel een wegnis voorzien worden. Een tweede kadastrale aanpassing is te situeren in de noordwestelijke zone van het projectgebied. Hier zal een strook van ca. 1 330 m² bijkomend opgenomen worden in het projectgebied.

Een tweede verandering in de geplande werken is duidelijkheid over enerzijds de te rooien en anderzijds de te behouden bomen. Deze mogen in geen enkel geval beschadigd worden. Bij het uitvoeren van vooronderzoek met ingreep in de bodem dient rekening gehouden te worden met bomen die behouden zullen blijven.

Een laatste aanpassing is dat er een erfdienstbaarheid geldt voor de Kolken Neet. Dit wilt zeggen dat er een bufferzone van 5 m aan elke oever aanwezig is dat uitgesloten wordt van bodemingrepen.

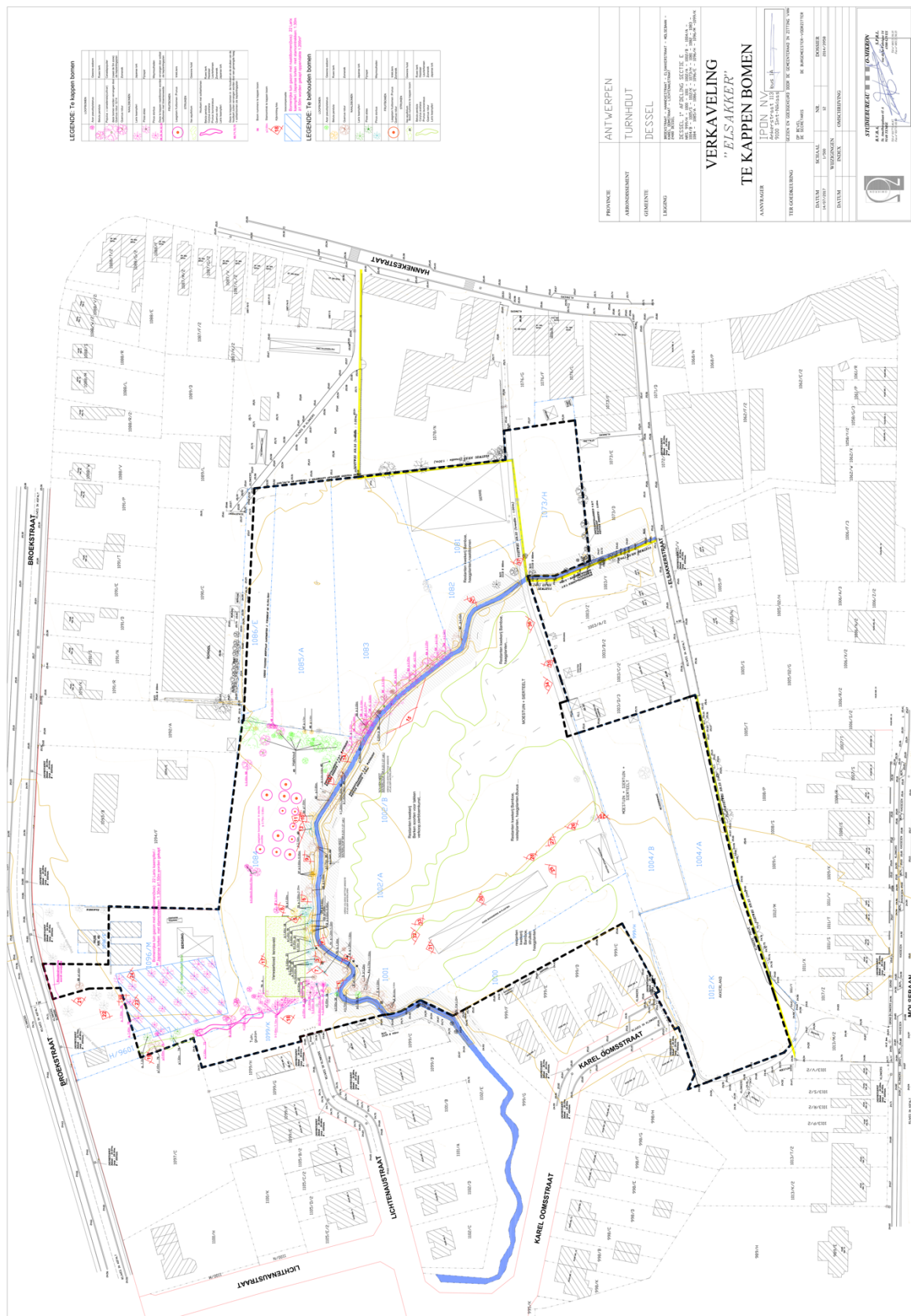

Fig. 1.3: Meest recente afbakening van het projectgebied, te rooien bomen, te behouden bomen en erfdienstbaarheid van Kolken Neet.

Bibliografie

Literatuur:

Websites geraadpleegd maart-juni 2018:

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

<https://id.erfgoed.net/beschermingen/OA002593>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121669>.

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/thesaurus>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

Bijlage

Bijlage 1 Plannenlijst

Bureauonderzoek (ID 2094)	
Plannummer	1.1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie plangebied
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017
Plannummer	1.2
Type plan	Verkavelingsplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan van geplande ontwikkeling
Aanmaakschaal	1/500
Aanmaakwijze	Digitaal, @Topo
Datum	2017
Landschappelijk booronderzoek (2018C161)	
Plannummer	2.1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie projectgebied
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.2
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie plangebied
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017
Plannummer	2.3
Type plan	Digitaal hoogtemodel (DHMII)
Onderwerp plan	Weergave terrein en terreinprofielen
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.4
Type plan	Terreinverloop
Onderwerp plan	Hoogte van het projectgebied
Aanmaakschaal	-
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017

Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Elsakerstraat te Dessel

Plannummer	2.5
Type plan	Terreinverloop
Onderwerp plan	Hoogte van het projectgebied
Aanmaakschaal	-
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017
Plannummer	2.6
Type plan	Bodemkaart + topografische kaart
Onderwerp plan	Bodemopbouw
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017
Plannummer	2.8
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Aangepast landschappelijk boorpuntenplan (40 x 40 m)
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.9
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Uitgevoerde landschappelijke boorpunten
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.21
Type plan	Luchtfoto (meest recent)
Onderwerp plan	Uitgevoerde landschappelijke boorpunten
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.22
Type plan	Bodemkaart + topografische kaart
Onderwerp plan	Uitgevoerde landschappelijke boorpunten
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.23
Type plan	Bodemkaart + topografische kaart
Onderwerp plan	Synthesekaart met vastgestelde bodembewaring

Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Elsackerstraat te Dessel

Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	2.24
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Pedogenetische zones op basis van boorresultaten
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Proefsleuvenonderzoek (2018F126)	
Plannummer	3.1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie projectgebied
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.2
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie plangebied
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2017
Plannummer	3.3
Type plan	Luchtfoto
Onderwerp plan	Locatie plangebied
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (L. Dupont)
Datum	2016
Plannummer	3.4
Type plan	Luchtfoto
Onderwerp plan	Fase 1 van fasering
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (M. van der Waa)
Datum	Meest recent
Plannummer	3.5
Type plan	Luchtfoto (meest recent)
Onderwerp plan	Fasering en inplanting van proefsleuven
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (M. van der Waa)
Datum	Meest recent

Plannummer	3.6
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Aangelegde proefsleuven op terrein met resultaten
Aanmaakschaal	1/200
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.12
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Pedogenetische zones op basis van boorresultaten met inplanting proefsleuven fase 1
Aanmaakschaal	1/200
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.24
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Allensporenplan
Aanmaakschaal	1/200
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (M. van der Waa)
Datum	2018
Plannummer	3.27
Type plan	-
Onderwerp plan	Detail van bodemsporen in zuidwestelijke zone
Aanmaakschaal	1/250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.31
Type plan	-
Onderwerp plan	Detail van bodemsporen in SL1, 2 en 3
Aanmaakschaal	1/150
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.35
Type plan	-
Onderwerp plan	Detail van bodemsporen in SL4, 5 en 6
Aanmaakschaal	1/150
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.40

Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Elsackerstraat te Dessel

Type plan	Luchtfoto (meest recent)
Onderwerp plan	Afbakening van pedogenetische zones op basis van proefsleuvenonderzoek
Aanmaakschaal	1/325
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	3.41
Type plan	Luchtfoto
Onderwerp plan	Associatie tussen recente sporen uit proefsleuvenonderzoek en voormalige voetbalvelden.
Aanmaakschaal	1/4250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2005-2007
Programma van maatregelen voor verder vooronderzoek	
Plannummer	4.1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie projectgebied
Aanmaakschaal	1/5000
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	4.2
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Fasering plangebied
Aanmaakschaal	1/2500
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	4.3
Type plan	Luchtfoto (2016)
Onderwerp plan	Fasering plangebied
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	4.4
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Fasering plangebied en verder onderzoek fase 2
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferentieerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	4.5
Type plan	Kadasterplan

Onderwerp plan	Proefsleuvenplan fase 2
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferereerd (W. Decramer)
Datum	2018
Plannummer	4.6
Type plan	Luchtfoto (meest recent)
Onderwerp plan	Proefsleuvenplan fase 2
Aanmaakschaal	1/2250
Aanmaakwijze	Digitaal, georeferereerd (W. Decramer)
Datum	2018

